

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

گروه علوم قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد

زمینه ها و پیامدهای نفوذ دشمن و راهکارهای مقابله با آن از منظر

قرآن و روایات اهل بیت (ع)

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین دکتر حمیدرضا بصیری

استاد مشاور

دکتر روح الله محمد علی نژاد

دانشجو

داود فتح اللهی

زمستان ۱۳۹۶

چکیده

تقابل میان دو جبهه حق و باطل از ابتدای خلقت بشر همواره وجود داشته است. در این تقابل هر کدام از این دو جبهه از راهکارهای گوناگونی استفاده کرده اند که از آن جمله «راهکار نفوذ» بوده است. بسته به اینکه این راهکار از سوی چه کسانی و برای چه اهدافی به کار بسته شود آثار و پیامدهای گوناگونی خواهد داشت. سابقه‌ی جوامع نشان داده است که دشمنانِ جبهه‌ی حق، از این روش برای آسیب رساندن به اهل حق بهره می‌برند؛ از این رو شناخت نفوذ دشمن و راهکارهای مقابله با آن از آن جهت که به حفظ امنیت ملی و دفاع از آن در مقابل نفوذ و سلطه دشمنان می‌انجامد، بسیار مهم و قابل توجه است. همچنین شناخت نفوذ دشمن و ابعاد مختلف آن از جمله موضوعاتی است که بسیار مورد اهتمام دین مبین اسلام بوده و در تعالیم اسلامی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. از این رو در این پژوهش تلاش شده است با تدبر و تعمق در آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت (ع) و با تکیه بر روش توصیفی - تحلیلی مسئله نفوذ دشمن مورد بررسی قرار گیرد. ماحصل این پژوهش می‌تواند به عنوان پشتوانه نظری و مبنایی در زمینه شناخت نفوذ دشمن و راه‌های مقابله با آن قرار گیرد.

کلید واژه: قرآن و روایات - نفوذ دشمن - زمینه نفوذ - پیامد نفوذ - راهکار مقابله با نفوذ

۹	۱- فصل اول : کلیات.....
۹	۱-۱ بیان مسئله .....
۹	۲-۱ اهداف تحقیق.....
۹	۱-۲-۱ هدف اصلی .....
۹	۲-۲-۱ اهداف فرعی.....
۱۰	۳-۱ سؤالات تحقیق .....
۱۰	۱-۳-۱ اصلی .....
۱۰	۲-۳-۱ فرعی .....
۱۰	۴-۱ فرضیه‌ها:.....
۱۰	۵-۱ پیشینه تحقیق .....
۱۱	۶-۱ مفهوم شناسی نفوذ .....
۱۱	۱-۶-۱ مفهوم لغوی نفوذ .....
۱۲	۲-۶-۱ مفهوم اصطلاحی نفوذ.....
۱۲	۱-۲-۶-۱ نفوذ در علوم سیاسی و اجتماعی .....
۱۳	۲-۲-۶-۱ نفوذ در علم روانشناسی.....
۱۴	۷-۱ انواع نفوذ.....
۱۴	۱-۷-۱ نفوذ به اعتبار ماهیت .....
۱۴	۱-۱-۷-۱ نفوذ فیزیکی .....
۱۵	۲-۱-۷-۱ نفوذ نرم .....
۱۷	۲-۷-۱ نفوذ به اعتبار کیفیت تاثیر .....
۱۷	۱-۲-۷-۱ نفوذ مثبت.....
۱۷	۲-۲-۷-۱ نفوذ منفی .....
۱۸	۱-۲-۲-۷-۱ شواهد قرآنی نفوذ دشمن .....
۱۸	۱-۱-۲-۲-۷-۱ اهتمام دشمن بر احیاء و تسری سنن جاهلی.....
۱۸	۲-۱-۲-۲-۷-۱ اهتمام دشمن بر حفظ و بقاء کیش و مرام خویش.....
۱۸	۳-۱-۲-۲-۷-۱ اهتمام دشمن بر انحطاط اسلام.....
۱۹	۳-۷-۱ نفوذ به اعتبار کیفیت وقوع .....

- ۱۹-۷-۳-۱ نفوذ فردی ۱۹
- ۲۰-۷-۳-۱-۱ سامری ۲۰
- ۲۰-۷-۳-۱-۲ حسن بصری؛ سامری امت محد (ص) ۲۰
- ۲۱-۷-۳-۱-۳ عبدالله بن زبیر ۲۱
- ۲۱-۷-۳-۲ نفوذ جریانی ۲۱
- ۲۲-۷-۳-۱-۲ نفوذ شیطان ۲۲
- ۲۲-۷-۳-۲-۲ نفوذ یهود ۲۲
- ۲۳-۷-۳-۲-۳ نفوذ منافقان ۲۳
- ۲۴-۷-۴ نفوذ به اعتبار نوع مخاطب ۲۴
- ۲۴-۷-۴-۱ نفوذ اعتقادی ۲۴
- ۲۵-۷-۴-۲ نفوذ فرهنگی ۲۵
- ۲۶-۷-۴-۳ نفوذ سیاسی ۲۶
- ۲۷-۷-۴-۴ نفوذ اقتصادی ۲۷
- ۲۹-۷-۴-۵ نفوذ امنیتی ۲۹
- ۳۰-۸-۱ اهداف نفوذ ۳۰
- ۳۰-۸-۱-۱ تغییر حاکمیت و نظام دینی ۳۰
- ۳۱-۸-۱-۲ تغییر سبک زندگی اسلامی ۳۱
- ۳۲-۲ فصل دوم : زمینه ها و عوامل ۳۲
- ۳۲-۲-۱ زمینه ها ۳۲
- ۳۲-۲-۱-۱ ضعف عقاید ۳۲
- ۳۵-۲-۱-۲ ضعف نفس ۳۵
- ۳۷-۲-۱-۳ عصبیت و قومیت گرایی ۳۷
- ۳۹-۲-۱-۴ کسب مال حرام ۳۹
- ۴۰-۲-۱-۵ جمود فکری ۴۰
- ۴۲-۲-۱-۶ فرقه گرایی ۴۲
- ۴۳-۲-۱-۷ احتیاط کاذب ۴۳
- ۴۴-۲-۱-۸ جهالت ۴۴
- ۴۵-۲-۱-۸-۱ بنی اسرائیل و ارتجاع به گذشته ۴۵

- ۴۵..... ۲-۸-۱-۲ خوارج و مردم کوفه و جهل به ولایت
- ۴۶..... ۲-۲ عوامل نفوذ
- ۴۶..... ۱-۲-۲ سلطه جویی و استکبار
- ۴۷..... ۲-۲-۲ کینه ورزی و عداوت
- ۴۸..... ۳-۲-۲ استمرار سیادت دینی
- ۵۱..... ۴-۲-۲ هواپرستی
- ۵۲..... ۵-۲-۲ جلوگیری از تنویر افکار عمومی
- ۵۵..... ۶-۲-۲ منافع اقتصادی
- ۵۶..... ۳- فصل سوم : شیوه های نفوذ
- ۵۶..... ۱-۳ نفوذ اعتقادی
- ۵۶..... ۱-۱-۳ ایجاد شبهه و تردید
- ۵۸..... ۲-۱-۳ تحریف و کتمان حقایق
- ۶۰..... ۳-۱-۳ ترویج خرافات و عقاید باطل
- ۶۲..... ۴-۱-۳ تبلیغات دروغ و جو سازی
- ۶۳..... ۲-۳ نفوذ اخلاقی - فرهنگی
- ۶۳..... ۱-۲-۳ تحقیر و استهزاء
- ۶۴..... ۲-۲-۳ ترویج فساد اخلاقی
- ۶۷..... ۳-۲-۳ افترا سازی و دروغ پردازی
- ۶۸..... ۴-۲-۳ فریب افکار عمومی
- ۷۰..... ۵-۲-۳ استفاده ابزاری از مقدسات
- ۷۰..... ۱-۵-۲-۳ منافقان و مسجد ضرار
- ۷۱..... ۲-۵-۲-۳ بنی امیه و استفاده ابزاری از مقدسات
- ۷۲..... ۳-۵-۲-۳ بنی عباس و نام آل محمد
- ۷۲..... ۶-۲-۳ تزئین اعمال
- ۷۲..... ۷-۲-۳ ایجاد تفرقه و اختلاف
- ۷۵..... ۳-۳ نفوذ اقتصادی
- ۷۵..... ۱-۳-۳ ترویج تجمل گرایی و رفاه زدگی
- ۷۷..... ۱-۱-۳-۳ آثار سوء تجمل گرایی

- ۲-۳-۳ تطمیع و رشوه ۷۸
- ۳-۳-۳ دامن زدن به فساد اقتصادی ۸۰
- ۴-۳ نفوذ سیاسی - اجتماعی ۸۲
- ۱-۴-۳ القای یأس و رعب ۸۲
- ۲-۴-۳ هنجار شکنی و تغییر ارزش ها ۸۳
- ۳-۴-۳ ایجاد فتنه و برپایی آشوب ۸۴
- ۴-۴-۳ ایجاد روحیه نافرمانی از حاکمیت دینی ۸۵
- ۱-۴-۴-۳ عبدالله بن ابی و یارانش ۸۶
- ۲-۴-۴-۳ خوارج ۸۶
- ۵-۴-۳ ترویج فرهنگ بیگانه ۸۷
- ۶-۴-۳ تبلیغات علیه نظام اسلامی ۸۸
- ۴- فصل چهارم : پیامدهای نفوذ دشمن ۹۰
- ۱-۴ پیامدهای اعتقادی نفوذ دشمن ۹۰
- Error! Bookmark not defined.** ..... ۱-۱-۴ ضعف باور و سستی اراده ۹۰
- ۲-۱-۴ خرافه گرایی ۹۳
- ۳-۱-۴ گمراهی ۹۳
- ۴-۱-۴ کفر و الحاد ۹۶
- ۲-۴ پیامدهای نفوذ سیاسی - اجتماعی ۹۸
- ۱-۲-۴ ایجاد تفرقه و گسست ۹۸
- ۲-۲-۴ افول فرهنگی دینی و رواج فرهنگ بیگانه ۱۰۰
- ۳-۲-۴ گسترش ناهنجاری ها ۱۰۳
- ۴-۲-۴ عقب ماندگی ۱۰۴
- ۵-۲-۴ مسئولیت گریزی و بی تفاوتی ۱۰۶
- ۶-۲-۴ حاکمیت طاغوت و اشرار ۱۰۹
- ۷-۲-۴ ایجاد روحیه تعلق پذیری و وابستگی ۱۱۳
- ۵- فصل پنجم : راهکارهای مقابله با نفوذ دشمنان ۱۱۴
- ۱-۵ راهکارهای اعتقادی مقابله با نفوذ دشمن ۱۱۵

- ۱-۱-۵ تعمیق و ترویج باورها و ارزشهای دینی ۱۱۵
- ۲-۱-۵ بازگویی و تبیین حقایق ۱۲۰
- ۳-۱-۵ مقاومت و سازش ناپذیری بر اصول اعتقادی ۱۲۴
- ۴-۱-۵ نقد مبانی فکری و اعتقادی دشمن ۱۲۶
- ۲-۵ راهکارهای سیاسی مقابله با نفوذ دشمن ۱۳۰
- ۱-۲-۵ تقویت روحیه استکبار ستیزی ۱۳۰
- ۲-۲-۵ بصیرت افزایی ۱۳۴
- ۳-۲-۵ تقویت روحیه ولایتمداری ۱۳۵
- ۴-۲-۵ عدم اعتماد و تسامح نسبت به دشمن ۱۳۷
- ۵-۲-۵ مقابله با عملیات روانی دشمن ۱۳۸
- ۶-۲-۵ دشمن شناسی ۱۳۹
- Error! Bookmark not defined.** ..... دور ساختن جامعه از سران فتنه ۷-۲-۵
- ۳-۵ راهکارهای اجتماعی مقابله با نفوذ دشمن ۱۴۳
- ۱-۳-۵ گسترش وحدت و همگرایی ۱۴۳
- ۲-۳-۵ تبیین مضرات مفسد و ناهنجاری ها ۱۴۵
- ۳-۳-۵ تقویت امر به معروف و نهی از منکر ۱۴۵
- ۴-۵ راهکارهای مقابله با نفوذ فرهنگی دشمن ۱۴۷
- ۱-۴-۵ دستیابی به اعتلای علمی ۱۴۷
- ۲-۴-۵ توجه به نخبگان ۱۴۸
- ۳-۴-۵ ترویج فرهنگ امید و انتظار ۱۵۰
- ۴-۴-۵ پاسخگویی به شبهات ۱۵۲
- ۵-۴-۵ تفحص و تحقیق در شنیده ها ۱۵۵
- ۶-۴-۵ عدم ارایه مجوز به ارائه سخنان باطل ۱۵۶
- ۵-۵ راهکارهای اقتصادی مقابله با نفوذ دشمن ۱۵۸
- ۱-۵-۵ رویکرد تولید و عمران و آبادانی ۱۵۸
- ۲-۵-۵ احیای فرهنگ کار و تلاش ۱۶۱
- ۳-۵-۵ اشتغال زایی ۱۶۲
- ۶- نتیجه گیری ۱۶۳

۱- فصل اول : کلیات

۱-۱ بیان مسئله

مقابله دو جبهه حق و باطل از ابتدای خلقت بشر همواره وجود داشته است. هر یک از آنان از ابزار گوناگونی استفاده کرده‌اند و از جمله راه‌هایی که در جریان تقابل افراد و ملت‌ها، برای دستیابی به اهداف به کار گرفته، راه کار نفوذ است. بسته به اینکه این ابزار از سوی چه کسانی و برای چه اهدافی به کار بسته شود آثار و پیامدهای گوناگونی خواهد داشت. سابقه‌ی جوامع نشان داده است که دشمنان جبهه‌ی حق، از این روش برای آسیب رساندن به اهل حق بهره می‌برند.

قرآن کریم به عنوان کتاب هدایت و ثقل اکبر در کنار ثقل اصغر یعنی اهل بیت (ع) راهنما و تعیین کننده مسیر انسان‌ها برای به دست آوردن سعادت اخروی است و از آنجاکه جبهه باطل برای جلوگیری از دستیابی اهل حق به سعادت دنیوی و اخروی، از هیچ کوششی فرو گزار نیستند. قرآن کریم و روایات راهکارهای مورد استفاده از سوی آنان را تبیین کرده است و از آن جمله راهکار مقابله با نفوذ دشمنان است. با توجه به این حقیقت می‌توان از این منابع الهی استفاده کرد تا در گام نخست آسیب‌های نفوذ تبیین شود و در گام‌های بعدی راهکارهای مقابله با آن به دست آید.

لذا ضروری است این راهکار با استفاده از آیات قرآن کریم و روایات معصومان (ع) به عنوان نظم‌دهنده نظام فکری و سیاسی اسلام مورد مطالعه قرار گیرد تا دیدگاه این دو درباره راهکار نفوذ به دست آید. بدیهی است که اهل حق نیز از راهکار نفوذ بهره می‌برند که در حوزه بحث این پایان‌نامه نیست. از این رو در پایان‌نامه‌ی حاضر ضمن تحدید حوزه‌ی پژوهش، تنها راهکار مقابله با نفوذ دشمنان بر اهل حق در چهار محور اصلی بررسی می‌شود: نخست؛ محور عوامل و زمینه‌ها، دوم؛ شیوه‌ها، سوم؛ آثار و پیامدها و چهارم؛ راهکارهای مقابله.

۲-۱ اهداف تحقیق

۱-۲-۱ هدف اصلی

هدف اصلی این پژوهش، بررسی زمینه‌ها و پیامدهای نفوذ دشمن و راهکارهای مقابله با آن در نظام فکری و سیاسی قرآن و اهل بیت (ع) است.

۲-۲-۱ اهداف فرعی

۱. شناخت قرآنی و روایی ماهیت نفوذ دشمن
۲. شناخت قرآنی و روایی زمینه‌های نفوذ دشمن
۳. شناخت قرآنی و روایی آثار و پیامدهای نفوذ دشمن
۴. ارائه ی راهکارهای قرآنی و روایی برای مقابله با آسیب‌های نفوذ دشمنان
۵. ارائه ی تبیینی روزآمد از آیات قرآن کریم در حوزه مقابله با نفوذ دشمنان

۶. دسته‌بندی روایات در حوزه مقابله با نفوذ دشمنان

۳-۱ سؤالات تحقیق

۱-۳-۱ اصلی

قرآن و حدیث درباره نفوذ دشمن چه تعالیمی دارد؟

۱-۳-۲ فرعی

- ۱- زمینه‌ها و عوامل نفوذ دشمن از منظر قرآن کریم و روایات چیست؟
- ۲- شیوه‌های نفوذ دشمن از منظر قرآن کریم و روایات چیست؟
- ۳- آثار و پیامدهای نفوذ دشمن از منظر قرآن کریم و روایات چیست؟
- ۴- راهکارهای قرآن کریم و روایات برای مقابله با نفوذ دشمن چیست؟

۴-۱ فرضیه‌ها

۱. به نظر می‌رسد دشمن از راه‌های مختلفی نظیر اعتقادات، فرهنگ، سیاست و . . . سعی در نفوذ در میان مسلمانان دارد.
۲. به نظر می‌رسد دشمن به وسیله نفوذ اهداف خاصی را دنبال می‌کند که به دنبال آن اهداف، آثاری نیز بر آن مترتب خواهد بود.
۳. به نظر می‌رسد دشمن با روش دادن به ملل مختلف بالأخص مسلمانان از طرق مختلف و با شیوه‌هایی چون ترویج خواسته‌های نادرست، باورها و عقاید باطل، تضعیف و تحریف اعتقادات دینی و . . . قصد دارد به هدف اصلی خود یعنی نفوذ دست یابد.
۴. به نظر می‌رسد راه مقابله با نفوذ دشمن، بررسی و شناخت عوامل نفوذ از دیدگاه قرآن و روایات و نیز بررسی راهکارهای قرآن و روایات به جهت مقابله با نفوذ است.
۵. به نظر می‌رسد نفوذ دشمن از دیدگاه قرآن و روایات، از طریق عواملی صورت می‌پذیرد.
۶. به نظر می‌رسد قرآن و روایات، راهکارهایی به جهت مقابله با نفوذ دشمن ارائه می‌دهد.

۵-۱ پیشینه تحقیق

تاکنون کتاب‌هایی در زمینه نفوذ دشمن تألیف شده‌اند لکن این کتاب‌ها بیشتر جنبه توصیفی دارند و در مقام شرح کلام رهبری پیرامون نفوذ و یا توضیح مسئله نفوذ از دیدگاه تاریخ، سیاست و یا علوم دیگر پرداخته‌اند. کتاب‌های فوق نیز از این مطلب مستثنا نیستند. هیچ‌کدام از این کتاب‌ها مبنای قرآنی و روایی در باب مسئله نفوذ ندارند و اگر به این موضوع پرداخته‌اند، تنها در حد قسمتی کوتاه بوده است.

پایان‌نامه‌هایی نیز به موضوع جنگ نرم پرداخته‌اند و اگر اشاره‌ای به مسئله نفوذ داشته‌اند در حد جزئی و گذرا بوده است. مسئله جنگ نرم مرتبط با مسئله نفوذ است لکن خود آن نیست بلکه نفوذ اعم از جنگ نرم است و شامل جنگ سخت و جنگ نرم می‌شود.

تاکنون پایان‌نامه‌ای به‌طور اختصاصی در این باب نگاشته نشده است. همچنین مقالات مذکور نیز تنها در حد خیلی مختصر، جزئی و گذرا به مسئله نفوذ در قرآن پرداخته‌اند درحالی‌که این پایان‌نامه با نگاهی جامع به این مسئله خواهد پرداخت.

۱-۶ مفهوم شناسی نفوذ

پیش از بررسی سایر مسائل، نخست مفاهیم و مصطلحات وضع شده ضرورت می‌یابد؛ چرا که برای شناخت ماهیت هر مفهوم ابتدا باید معنای لغوی آن شناخته شود تا درک ابتدایی و صحیحی از معنای لغوی بدست آید؛ زیرا در غیر آن صورت درک آن مفهوم به معنای ادق و اصح، میسر نخواهد بود. این بخش از آنجا که ضمن بررسی و شناخت ماهیت نفوذ، دیدگاهی جامع و مانع پیرامون مفهوم مساله نفوذ ارائه می‌دهد و از مقدمات بخش‌های دیگر به شمار می‌رود، بسیار ضروری و کارآمد خواهد بود.

۱-۶-۱ مفهوم لغوی نفوذ

در معاجم لغت فارسی، نفوذ به معنای اثر کردن در چیزی (فرهنگ فارسی معین، واژه نفوذ)، تاثیر گذاشتن بر کسی و راه یافتن پنهانی در گروه یا جایی (فرهنگ فارسی عمید، واژه نفوذ) آمده است. همچنین در زبان عربی و علم لغت برای واژه نفوذ دو معنا در نظر گرفته شده است:

۱. خارج شدن امری از امری دیگر، چنانکه در قرآن کریم آمده است: «یا مَعْشَرَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ» (الرحمن: ۳۳)

آیه شریفه بدین معنی است که؛ اگر می‌توانید برای گریختن و فرار کردن از مرگ بیرون روید.

همچنین آمده است: «نَفَذَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ»؛ گذشتن چیزی از چیزی هرگاه از آن خلاص شود، مانند تیر که بعد از انداختن پرتاب کردن از آن می‌گذرد. (قرشی، قاموس قرآن، ۱۳۷۱ش، ج ۷، ص ۹۱)

۲. داخل شدن و ورود: «النفاذ و الانفاذ: سلک الطريق ای نفر فیه و سلک فیه و سلک الخیط فی الابره»؛ یعنی داخل شدن نخ در سوزن.

در اینجا مراد از نفوذ، معنای دوم یعنی نفوذ به معنای ورود، مد نظر است، لکن به هر ورودی، نفوذ اطلاق نمی‌شود. به طور مثال وقتی که دریچه‌ای را برای ورود آب به رودخانه باز می‌کنند و آب

وارد رودخانه می شود در این مورد گفته می شود که آب در رودخانه نفوذ کرده است؛ اما اگر آب رودخانه به اندازه ای زیاد شود که آب از سطح رودخانه بالا آمده و در خانه های اطراف رودخانه وارد شود، در این مورد گفته می شود که آب در خانه ها نفوذ کرده است. بر این اساس نفوذ در مواردی اطلاق می شود که:

اولا: منفذ (محل نفوذ) به گونه ای طراحی شده باشد که در مقابل شیء نافذ، مقاوم باشد. به عبارتی دیگر به ورود غیر مجاز یک شیء در شیء دیگر، نفوذ اطلاق می شود.

دوما: نفوذ همیشه از خلل هایی (نقاط ضعف) صورت می پذیرد.

۱-۶-۲ مفهوم اصطلاحی نفوذ

برخلاف مفهوم لغوی که به معنای مفهوم عرفی و ظاهری لغت است، در معنای اصطلاحی، باید مفهوم لغت از منظر علمی که به طور مستقیم با آن، در ارتباط است به شکل تخصصی بررسی شود تا تعریفی جامع و مانع نسبت به آن مفهوم بدست آید. لذا واژه « نفوذ » از منظر علوم مرتبط با آن بررسی خواهد شد.

۱-۶-۲-۱ نفوذ در علوم سیاسی و اجتماعی

از آنجا که قدرت با مقوله نفوذ، ارتباط معنایی نزدیکی دارد، ضروری است مفهوم اصطلاحی قدرت از منظر علوم سیاسی و اجتماعی بررسی گردد تا از رهگذر تعریف قدرت، مفهوم نفوذ و جایگاه آن نیز شناخته شود.

واژه « نفوذ » در عرصه علوم سیاسی و اجتماعی، اولین بار توسط « توماس هابز » در ذیل بحث قدرت در علوم اجتماعی وارد شد. از این منظر، نفوذ پاسخی رفتاری نسبت به اعمال قدرت و یا به عبارتی دیگر نتیجه ای است که از طریق به کارگیری قدرت حاصل می شود. (رضاییان، مدیریت رفتارهای سیاسی در سازمان، ۱۳۹۱ش، ص ۷)

در تعریفی دیگر، قدرت به معنای توانایی تاثیر گذاری و تعیین رفتار دیگران آمده است. (عالم، بنیادهای عالم سیاست، ۱۳۸۵، ص ۹۵) با توجه به این تعریف، مولفه ای که سبب عملیاتی شدن و عینیت یافتن قدرت می شود، نفوذ است. از این رو تا نفوذ صورت نگیرد، قدرت عینیت نمی یابد.

بر این اساس با توجه به آنچه گفته شد، به صورت تشبیه، نفوذ را می توان به مانند رابطه میان بازیگرانی دانست که چون به جهت آن رابطه، یک بازیگر، بازیگر دیگر را مجبور می کند تا از طریق خواست خود آنها نیست، عمل کنند. (آقابخشی، فرهنگ علوم سیاسی، ۱۳۹۸، ص ۳۱۴)

امروزه نفوذ در عرصه سیاسی و اجتماعی دارای اهمیت فراوان است؛ چراکه سبب می گردد تا افکار، عقاید، عواطف و سنت های یک ملت از درون دچار استحاله و تغییر گردیده و استقامت و مقاومت آن از هم پاشیده شود. بر این اساس هر گاه سخن از نفوذ به میان می آید، به معنای تحذیر از اعمال نفوذ دشمن، از مواضع حساس کشور از نظر اعتقادی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، امنیتی به مواضع خودی در درون و تحذیر و به منزله بصیرت افزایی نسبت به نفوذ دشمن برای تک تک افراد جامعه در تمام سطوح مختلف است.

۱-۶-۲-۲ نفوذ در علم روان شناسی

دیگر شاخه ای که در ذیل آن از مفهوم و اصطلاح « نفوذ » صحبت به میان آمده، علم روان شناسی است. در تعریف علم روانشناسی، مفهوم نفوذ به معنای تاثیر گذاری یا حصول تغییر در برداشت ها و عقاید، احساسات، تمایلات، اعمال و رفتارها ی فرد یا گروه معین است.

امروزه دشمنان از طریق دانش روانشناسی، به دنبال تاثیرگذاری بر عقاید و عواطف مردم بویژه مسلمانان هستند. آنان با استفاده از افکار دانشمندان این حوزه و ابزار آلات جدید ارتباط جمعی مدرن از قبیل؛ رسانه ها (فیلم ها، مطبوعات، کتب، جراید، فضای مجازی، اینترنت و . . .)، انواع فرستنده ها، جشنواره ها، مسابقات ورزشی و . . . به دنبال تحقیر، استهزاء و استخفاف عقول از طریق جنگ روانی و تبلیغات سوء و منفی هستند؛ از این رو عدم آشنایی کافی با عملیات روانی دشمنان سبب بازی ناآگاهانه و ناخواسته در پازل آنها می شود.

در اینجا منظور از عملیات روانی، به کارگیری از پیش طراحی شده تبلیغات، رسانه ها، انواع شیوه ها و فنون نفوذ روانی است که هدف از این موارد، تاثیر گذاری در عقاید، احساسات، روحیه، انگیزه ها، رفتارها، اهداف مخاطب و ترغیب آنان به انجام رفتارهای معین در راستای اهداف دشمن است که از جمله این تاثیرات عبارت است از: القای غم، القای یأس و ناامیدی، ایجاد رعب و وحشت، ایجاد شک و بدبینی، اختلاف افکنی و . . . (وی. ای. دی، جنگ روانی، بی تا، ص ۱۲)

دشمنان همچنین در صدد هستند تا از راه هایی مانند استهزاء و تحقیر، استضعاف و . . . مسلمانان و سایر انسانها را در سطح پایینی از فکر و اندیشه نگه داشته و حتی آنها را به سوی جهالت و غفلت از حقایق سوق دهند تا از این طریق زمینه نفوذ هرچه بیشتر خود را فراهم آورده و ارزش های دروغین را جایگزین ارزشهای والای انسانی نمایند تا بتوانند بر سلطه و پیشوایی ظالمانه خود ادامه دهند و از توان افکار و دارایی مردم به نفع دنیای خود استفاده کنند. (گروه فضای مجازی سایت ایکننا، ضرورت شناخت دشمن از منظر قرآن و روایات، ۱۳۹۰)

این دشمنان با بهره‌گیری از چنین شیوه‌هایی به دنبال آن هستند که نژاد خود را بزرگ، قوی، صاحب فکر و اندیشه و نژادی برتر، جلوه دهند و نیز از سویی دیگر نژاد طرف مقابل خود را مستضعف و ناتوان جلوه داده و بدین طریق زمینه نفوذ فکری خود را نیز فراهم سازند.

۷-۱ انواع نفوذ

از دیگر مسائلی که در فهم عمیق تر مفهوم نفوذ موثر خواهد بود، بررسی انواع نفوذ است؛ چراکه بررسی انواع نفوذ علاوه بر روشن ساختن حدود و ثغور این مفهوم، با تعیین تکلیف در نوع مورد نفوذ به فهم دقیق و عمیق این مفهوم نیز کمک خواهد کرد. از این رو در این بخش انواع نفوذ بررسی خواهد شد.

۱-۷-۱ نفوذ به اعتبار ماهیت

نفوذ به اعتبار ماهیت به دو دسته فیزیکی و نرم تقسیم می‌شود.

۱-۷-۱-۱ نفوذ فیزیکی

مسئله نفوذ تنها به جنگ نرم اختصاص ندارد و بلکه در جنگ سخت نیز کارایی دارد. از این رو قرآن کریم در آیاتی پیوسته مومنان را نسبت به آسیب‌ها و تهدیدهای نفوذ وسلطه دشمن تحذیر و بیم داده است. قرآن کریم در آیه‌ای درباره هوشیاری و توجه نسبت به این نوع نفوذ دشمنان می‌فرماید:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ ... (الانفال: ۶۰) هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [دشمنان]، آماده سازید! و

(همچنین) اسبهای ورزیده (برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید! و (همچنین) گروه دیگری غیر از اینها را...

و نیز در آیه‌ای دیگر فرموده است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ انفِرُوا جَمِيعاً (النساء: ۷۱) ای کسانی که ایمان آورده‌اید! آمادگی خود را (در برابر دشمن) حفظ کنید و در دسته‌های متعدد، یا بصورت دسته

واحد، (طبق شرایط هر زمان و هر مکان،) به سوی دشمن حرکت نمایید!

در روایات معصومین (ع) نیز این نوع از نفوذ دشمنان مورد توجه و تاکید واقع شده است. حضرت علی (ع) در نهج البلاغه خطاب به یکی از کارگزاران شان از ترسی سخن می‌گویند که از رخنه در مرزها

وجود دارد و می فرمایند: « فَإِنَّكَ مِمَّنْ . . . وَ أَسَدٌ بِهِ لَهَاةُ الشَّعْرِ الْمَخُوفِ؛ تو کسی هستی که « من رخنه مرزی را که بیمی از آن هست بدان بستن توانم » (سید رضی، نهج البلاغه، ۱۳۷۹، نامه ۴۶)

به علاوه حضرت از حمله سپاهیان معاویه به شهر انبار یاد کرده و می فرمایند: « اینک لشگر معاویه به سرکردگی مرد « غامدی » به « شهر انبار » در آمده و « حسان بن حسان » فرماندار مرا کشته و سپاهیان شما را از مرزها گریزانده است . به من خبر رسیده بعضی از لشگریان دشمن بر زنان مسلمان و دیگر زنانی که در پناه دولت اسلامند، هجوم برده و خلخال و دستبند و گردن بند و گوشواره آنان را به یغما برده اند و هیچ مردی مدافع و یاور آنان نبوده جز ناله و التماس آنان به دشمن . . . » (سید رضی، نهج البلاغه، ۱۳۷۹، خطبه ۲۷) موارد مذکور و دیگر موارد از این دست مرتبط با نوع فیزیکی نفوذ دشمن است .

۱-۷-۱-۲ نفوذ نرم

نوع دیگری از نفوذ دشمن، نفوذ نرم است . پیشینه تاریخی این نوع از نفوذ، به ابتدای خلقت بازمی گردد؛ یعنی زمانی که ابلیس سوگند یاد کرد انسان را به ضلالت و سقوط بکشاند؛ لذا قرآن کریم شیطان را از جمله دشمنان مهم انسان شمرده و در ضمن نفوذ و سلطه او تحذیر داده است و در این باره فرموده است :

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتَهُمَا إِنَّهُ يَرَائِكُمْ هُوَ وَ قَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ (الاعراف : ۲۷)

ای فرزندان آدم! شیطان شما را نفریبید، آن گونه که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون کرد، و لباسشان را از تنشان بیرون ساخت تا عورتشان را به آنها نشان دهد! چه اینکه او و همکارانش شما را می بینند از جایی که شما آنها را نمی بینید؛ (اما بدانید) ما شیاطین را اولیای کسانی قرار دادیم که ایمان نمی آورند.

این شکل از نفوذ در هر دوره ای به شکلی خاص وجود داشته است . دشمنان در صدر اسلام، از طریق مجنون و شاعر خواندن پیامبر (ص)، قصد نفوذ و ممانعت از گسترش اسلام را داشتند . بعد از رحلت پیامبر (ص)، در عصر خلفا با منع نقل حدیث و خواندن کتاب، به جهت جلوگیری از گسترش اسلام و نیز علم تلاش بر نفوذ داشتند .

امروز نیز دشمنان قصد دارند از طریق نفوذ مانع از ادراک و فهم صحیح افراد به خاصه مسلمین نسبت به حقایق شوند. این اقدام دشمنان از آن رو است که دوام و بقای باطل خود را بر پایه جهالت مردم امکان پذیر می بینند.

نفوذ نرم به صورت پنهانی و تدریجی و از طریق مرزهای فکر و اندیشه، صورت می گیرد و تمام اقشار را شامل می شود. همچنین این نوع نفوذ دارای ابزارها و شیوه های گوناگون بوده و نیز کم هزینه و بدون محدودیت زمانی است. برخلاف نفوذ نوع اول (نفوذ فیزیکی) که فرد نفوذ پذیر، نفوذ کننده را به چشم خود بیگانه می بیند و نسبت به او تنفر می ورزد، در نفوذ نرم، فرد نفوذ پذیر با نفوذ کننده اتحاد می یابد و عملاً در خدمت او قرار می گیرد و در این زمان است که چشم او چشم شیطان و زبان او زبان شیطان می گردد.

از این رو قرآن کریم مومنان را نسبت به این نوع نفوذ دشمنان تحذیر داده است و آنها را از اعتماد به دشمنان نهی کرده است و فرموده است:

إِنَّ يَتَقَفُّوْكُمْ يَكُوْنُوا لَكُمْ أَعْدَاءٌ وَيَبْسُطُوْا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَسْتَتِهِمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُوْنَ

(الممتحنة: ۲) اگر آنها بر شما مسلط شوند، دشمنانتان خواهند بود و دست و زبان خود را به بدی کردن نسبت به شما می گشایند، و دوست دارند شما به کفر بازگردید!

در روایات معصومین (ع) نیز به مراتب درباره نفوذ نرم دشمنان تحذیر و بیم داده شده است. حضرت علی (ع) با اشاره به این نوع نفوذ می فرماید: «او درون سینه های آنها تخم گذاری کرد، سپس آن را مبدل به جوجه نمود. این جوجه های شیطانی از درون سینه های آنان خارج شده، در دامانشان حرکت کرد و پرورش یافت. کارشان به جایی رسید که شیطان با چشم آنان نگاه کرد و با زبانشان سخن گفت. هنگامی که به اینجا رسیدند، شیطان آنها را بر مرکب لغزش ها و گناهان سوار کرد (مرکبی که آنها را به سوی انواع معاصی کبیره و کفر و ضلالت می کشاند) و سخنان فاسد و هزل و باطل را در نظر آنان زینت بخشید. اعمال آنها، اعمال کسی است که شیطان او را در سلطه خود شریک ساخته و سخنان باطل را بر زبان او نهاده است.» (سید رضی، نهج البلاغه، ۱۳۷۹، خطبه ۷)

همچنین حضرت در کلامی دیگر با تحذیر از این نوع نفوذ می فرماید: «إِحْذَرُوا عَدُوًّا نَفَذَ فِي الصَّدُورِ خَفِيًّا وَ نَفَثَ فِي الْأُذَانِ نَجِيًّا؛ از آن دشمنی بپرهیزید که مخفیانه در سینه ها نفوذ می کند و در گوش ها آهسته می دمد.» (تمیمی آمدی، غرر الحکم و درر الکلم، ۱۴۱۰، ص ۱۶۳)

۱-۷-۲ نفوذ به اعتبار کیفیت تاثیر

نفوذ به اعتبار کیفیت تاثیر دارای دو نوع مثبت و منفی است. نفوذ مثبت، نفوذ اولیای الهی و انبیا و نفوذ منفی، نفوذ دشمنان از جمله شیطان و اعوان و انصار او از جمله یهودیان و منافقان و... است. در این بخش به توضیح این دو نوع نفوذ پرداخته خواهد شد.

۱-۷-۲-۱ نفوذ مثبت

از جمله انواع نفوذ به اعتبار کیفیت تاثیر، نفوذ مثبت است که مختص انبیاء و اولیای الهی است. بر اساس آیات قرآن کریم مردم در زمان انبیا الهی آنان را به عنوان اسوه‌های حسنه پذیرفته و با جان و دل از آنان پیروی می‌کردند و حتی رهبران را بر خویش اولویت می‌بخشیدند. قرآن کریم در آیه ای در این باره می‌فرماید: «لقد کان لکم فی رسول الله أسوه حسنه» (الاحزاب: ۲۱)

این مساله از آن رو بوده است که انبیای بزرگ الهی (ع) با تأکید بر تعقل‌گرایی و خردورزی بر آن بودند تا مردم را به سمت حق و حقیقت سوق دهند و بر اساس همین شیوه آمیخته عقل و قلب بود که بر جسم و جان مردم حکومت می‌کردند.

پیوسته وجود الگوها و سرمشق‌های بزرگ در زندگی انسان‌ها، وسیله موثری برای تربیت آنها بوده است، به همین دلیل پیامبران و پیشوایان معصوم مهمترین شاخه هدایت را با عمل خود نشان می‌دادند. در تحقق نفوذ معنوی در حوزه‌های سیاسی و اجتماعی آنچه بسیار مهم است حکومت بر قلب‌ها و عواطف و احساسات است؛ از این رو قرآن کریم می‌فرماید:

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ . . . (آل عمران: ۱۵۹) به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان [مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو، پراکنده می‌شدند . . .

۱-۷-۲-۲ نفوذ منفی

از دیگر انواع نفوذ به اعتبار کیفیت تاثیر، نفوذ منفی است که مختص دشمنان و اهل باطل است. قرآن کریم به برخی از مصادیق نفوذ اشاره داشته است که از جمله موارد آن، نفوذ یهودیان و کارشکنی‌های آنان در زمان حضرت موسی (ع) است.

وجود برخی شواهد قرآنی و روایی بر وجود مساله نفوذ دشمن و تلاش دشمن برای نابودی اسلام تاکید می‌کند که در ادامه به برخی از شواهد اشاره خواهد شد.

۱-۲-۲-۷-۱ شواهد قرآنی نفوذ دشمن

۱-۱-۲-۲-۷-۱ اهتمام دشمن بر احیاء و تسری سنن جاهلی

از جمله شواهد موجود در زمینه اثبات قطعیت وجود نفوذ دشمن، اهتمام دشمن بر احیاء و تسری سنن جاهلی است. قرآن کریم در آیه ای در تایید این موضوع می فرماید:

و لایزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا (البقره: ۲۱۷)

[دشمنان] همیشه تا آنجا که می توانند با شما می جنگند تا شما را از دین و ایمانتان بازگردانند [و شما کافر شوید].

ماده (لایزالون) بر استمرار و پیوستگی این مساله دلالت می کند و آیه به این معناست که آنان پیوسته و به هر طریقی که بتوانند با مسلمانان می جنگند تا آنها را از دینشان برگردانند. همچنین تلاش دشمنان تنها در زمینه تهاجم فرهنگی نیست بلکه سایر زمینه ها را نیز دربردارد.

۱-۲-۲-۷-۱-۲ اهتمام دشمن بر حفظ و بقاء کیش و مرام خویش

از دیگر شواهد وجود نفوذ دشمن، اهتمام دشمن بر حفظ کیش و مرام خود است. قرآن کریم در تایید این مساله در آیه ای در اشاره به این اقدام و تلاش توسط اهل کتاب برای حفظ آیین و رسوم خویش می فرماید: «وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارًا؛ آنها گفتند: هیچ کس، جز یهود یا نصاری، هرگز داخل بهشت نخواهد شد». (البقره: ۱۱۱)

همچنین قرآن کریم اشاره دارد که اهل کتاب، هدایت مطلقه را در داشتن دین یهود و یا مسیحیت می دانند و می گویند: «کونوا هودا او نصاری تهتدوا؛ یهودی و یا مسیحی باشید تا هدایت یابید» (البقره: ۱۳۵)

۱-۲-۲-۷-۱-۳ اهتمام دشمن بر انحطاط اسلام

از دیگر شواهد وجود نفوذ دشمن، اهتمام دشمنان بر انحطاط اسلام است. قرآن کریم در آیه ای در تائید و اثبات این مساله می فرماید:

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ . هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (التوبه: ۳۲-۳۳)

آنها می خواهند نور خدا را با دهان خود خاموش کنند؛ ولی خدا جز این نمی خواهد که نور خود را کامل کند، هر چند کافران ناخشنود باشند! او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد، تا آن را بر همه آیینها غالب گرداند، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند.

آیه شریفه اشاره دارد، خاموش کردن نور الهی هدف مشترک کافران و مشرکان است، لذا از این رو است که خداوند وعده می دهد که نورش را کامل می کند و دین خود را بر همه آیین ها و مرام ها برتری می بخشد، هرچند کافران و مشرکان را خوش نیاید. مراد از این نور همان نور رسالت، نبوت و قرآن کریم است که خداوند در معرفی آنها فرموده است: «قد جاءكم من الله نور و کتاب مبین» (المائده: ۱۵)

عداوت اصلی کافران با خدا و رسولان او بود، لکن چون امکان ابراز دشمنی نسبت به خداوند وجود نداشت، این حقد و کینه در دشمنی با مسلمانان تبلور می یافت: «إن الكافرين كانوا لكم عدوا مبینا» (النساء/ ۱۰۱) لذا دشمنان امید داشتند بتوانند نام آنها را محو کنند. از این رو به تحریف و اضمحلال توحید، نبوت و اصل دین اهتمام می ورزیدند اما این تلاش و امید آنان با نزول آیه ۳ سوره مائده به یأس تبدیل شد: «الیوم یأس الذین کفروا من دینکم» که این یأس و ناامیدی شامل همه مشرکان، مسیحیان، یهودیان و... می شود. (جوادی آملی، تفسیر تسنیم، ۱۳۸۸ش، ص ۵۸۹-۵۹۱)

لازم به ذکر است که دشمنان و اهل باطل از دیر باز تا امروز همواره از طریق نفوذ بر آن بوده اند تا اعتقادات، فرهنگ، سیاست، اقتصاد و امنیت جوامع دینی به ویژه اسلامی را به تحریف، تضعیف و نابودی کشانده و با انتساب این ضعف ها به دین مبین اسلام نخست در صدد انحراف و تضعیف اسلام و سپس گسترش اسلام هراسی و اسلام گریزی بوده اند و از این رو برای رسیدن به این خواسته ها برنامه ها و اهدافی را طرح و اجرا کرده اند.

۱-۷-۳ نفوذ به اعتبار کیفیت وقوع

از منظر قرآن کریم، نفوذ، بسته به اینکه با چه ماهیت و با چه کیفیتی صورت پذیرد به دو نوع فردی و جریانی تقسیم می شود.

۱-۷-۳-۱ نفوذ فردی

نفوذ فردی به این معنا است که فردی از مجموعه ایی در گروه یا سازمانی به صورت پنهانی با انگیزه ها و اهداف خصمانه مانند آسیب زدن و... وارد شود.

قرآن کریم به صراحت به وجود و ضرورت این نوع نفوذ اشاره داشته و بر آن تاکید کرده است؛ چنان که در آیه ۲۰ سوره قصص آمده است: «یا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ یَأْتَمِرُونَ بِکَ لَیَقْتُلُوكَ؛ ای موسی این جمعیت برای کشتن تو به مشورت نشسته اند.»

آیه شریفه فوق می فرماید که شخصی از میان جمعیت مذکور برای موسی (ع) خبر آورد که برای قتل او شور کرده اند.

مفهوم این آیه می رساند که وجود نفوذ حتمی است و مساله نفوذ بسیار اهمیت دارد و فقط مختص دشمنان نیست بلکه اهل حق نیز از این ترفند به منظور دفاع از ارزش های الهی و . . . بهره می برند . کم ترین ضرورت و اهمیت این نوع نفوذ، جاسوسی و انتقال اطلاعات است .

همچنین خداوند در آیه ای دیگر درباره حالات برخی دشمنان از جمله افراد نفوذی می فرماید :

لو خرجوا فيكم ما زادوكم الا خبالا و لاوضعوا خلالكم يبعونكم الفتنة و فيكم سماعون لهم؛ اگر آنها همراه با شما به جهاد می آمدند جز اضطراب و تردید چیزی بر شما نمی افزودند و در میان شما به فتنه انگیزی می پرداختند و در میان شما افرادی هستند که به سخنان شما بسیار گوش فرا می دهند . (التوبه: ۴۷)

آیه شریفه فوق به بیان برخی احوالات دشمنان و اهل نفوذ می پردازد . واژه « سماع » در آیه شریفه از لحاظ لغوی، مصدر مبالغه و به معنای « بسیار شنونده » است که به طور کلی بر « جاسوس » اطلاق می شود . همچنین این آیه، از جمله اهداف افراد نفوذی را فتنه انگیزی و ایجاد آشوب ذکر می کند . مفهوم این آیه شریفه به خوبی اهمیت و ضرورت خطر نفوذ دشمن را می رساند و مسلمانان را از آن بر حذر می دارد . قرآن کریم صریحا و تلمیحا برخی از نمونه های نفوذیان را ذکر می کند که در ادامه به این موارد اشاره خواهد شد .

۱-۷-۳-۱ سامری

سامری در تشکیلات حضرت موسی (ع) نفوذ کرده بود . پس از غیبت چهل روزه موسی (ع) از فرصت موجود سوء استفاده کرده، با توسل به نام خدا، گوساله ای طلایی ساخت و مردم را به پرستش آن دعوت نمود و گفت: « هذا الهکم و اله موسی فنسی : این [گوساله طلایی] خدای شما است و خدای موسی فراموش شد . » (طه : ۸۸)

سامری با سوء استفاده از مقدسات مردم، توانست در مدت کوتاهی، تلاش های دراز مدت حضرت موسی (ع) را بر باد دهد و مردم را از خدا پرستی به گوساله پرستی و شرک بازگرداند . وی به نام به مبارزه با خدا پرستی برخاست و با سوء استفاده از مقدس ترین مقدسات، مردم را گمراه کرد و از مسیر رسالت منحرف و به شرک و جاهلیت بازگرداند .

۲-۱-۳-۷-۱ حسن بصری؛ سامری امت محد (ص)

در طول تاریخ سامری های فراوانی بوده اند که با تمسک به مقدسات به فریبکاری و گمراه گری